

27 וזהו גם מה ש"קרי רב יוסף אנפשי' ורב
28 תבואות בכח שור"³¹:

29 כמו שה"רב תבואות" אינן באות וצומחות
30 מה"כח שור" – אלא מן כח הצומח שבארץ, ע"י
31 הזרע שנזרע בה וכו' – והשור הוא רק אמצעי, ע"י
32 כחו בא לפועל כח הצומח שבארץ ומצמיח רב
33 תבואות.

34 ועד"ז מה שאמר ר"י על עצמו, "שיש בידו
35 חבילות של משנה"³¹ ("מרי חטיא"²²), הוא אינו
36 אלא אמצעי שע"י באו לפועל הכחות שניתנו לו
37 מלמעלה.

38 ה. אך עדיין אינו מובן:
39 התורה שלומדה ה"ה מצלא מיצה"ר, שלא
40 יכשילנו לחטא³², והרי מעלה זו שהיתה בר"י –
41 אדם שמור מן החטא – לא באה מהכחות שניתנו
42 לו מלמעלה

43 [שהם רק מאפשרים לאדם להגיע לדרגת
44 "סיני", אבל לא שהם העושים³³ שיהי' שמור מן
45 החטא],

46 כ"א מצד עבודתו הוא שלמד, ועד שנעשה סיני
47 – וא"כ איך הי' ר"י "עניו" בשעה שידע שבכח
48 עבודתו נתעלה לסוג אדם השמור מן החטא³⁴
49 שהרי אין אומרים שצ"ל עניו מכל הבהמה כי
50 אילו ניתנו לה כוחות אלו היתה מגלה את הכחות
51 יותר?

52 וי"ל: מה ש[לימוד] התורה מציל מן החטא
53 (לדעת ר"י), אין הכוונה שהתורה (נלמדת באופן
54 נעלה כ"כ עד ש) פועלת שינוי בהלומד, היינו שהוא

(32) ראה דעת רב יוסף בסוטה כא, א. וראה פרש"י שם.

(33) להעיר מהחילוק דכחו וכחו (ב"ק יח, א. ובכ"מ).

(34) ע"ד זה שיצאו רוב שנותיו ולא חטא שוב אינו חוטא (יומא לה, סע"ב – דכפשוטו הטעם דהרגל נעשה טבע), זה שעשה יצה"ר טוב או שאין לו יצה"ר (ירוש' ברכות בסופה. וראה תניא פט"ו). וברמב"ם (הל' תשובה פ"ב ה"ב) ויעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם – וידוע הצד השווה שבתשובה תורה ותפלה (בארוכה בלקו"ב לתניא ח"ב ע' פד סעיף ב ואילך).

(* וכדמוכח גם מזה שבכ"מ בחסידות (ראה – ג"כ לאדהאמ"צ – תו"ח שמות קכ. ב. ד"ה זכור שם, ובכ"מ) הובא גם הלשון שפלות בענין הענוה של משה. (וראה גם סה"מ תשי" שם: שפלות מצד כו' שפלות דענוה). וי"ל שהכוונה בזה לומר שהחזיק א"ע למטה מכל אדם (ראה לעיל סעיף א).

(**) וראה פרש"י עה"פ (ישעי' כט, יט) ויספו עניים בה' שמחה. ד"ה זה תשי" (סה"מ תשי" ע' 237 ואילך).

1 שניהם היו בבבל) – אבל לאידך גיסא, דוחק לומר
2 שתהא פלוגתתם באופן של מוחלפת השיטה בין
3 ר"י ובין ר"נ.

4 ד. ויובן זה בהקדים הקושיא הידועה במאמר
5 ר"י "לא תיתני ענוה דאיכא אנא": זה גופא שר"י
6 משתבח במדת הענוה (וכפרש"י "שאני ענוותן"²⁷)
7 הוא הוי"פ הענוה²⁸?

8 והביאור בזה: "אין פי' עניו כמו שהעולם
9 סוברים שפי' הוא לשון שפלות, כי שפלות הוא מה
10 שיודע ומכיר את ערכו ושפלותו שהוא שפל אנשים
11 כו"²⁹, והיינו, מי שהוא באמת מושלל ממעלות
12 (או שישנן בו, אלא שאינן ידועות לו)³⁰;

13 אולם העניו באמת הוא (כמו שנת"ל במדת
14 הענוה שהי' אצל משה) איש המעלות והוא יודע
15 ומכיר את ערכו – וביחד עם זה אינו מתגאה בהן
16 כלל וכלל ואינו מחזיק טובה לעצמו²⁷, והטעם הוא
17 (כמו שנת"ל ס"א), לפי שיודע הוא שהכחות
18 והחושים הנעלים שלו כולם ניתנו לו מהקב"ה,
19 ועושה חשבון בנפשו ש"אילו היו אלו הכחות אצל
20 אחר הי' ג"כ במדרג' ומעלה זו, ואפשר דאחר אם
21 הי' לו כחות אלו הי' מגלה את הכחות יותר",

22 ועד"ז י"ל במעלת הענוה עצמה דר"י: שידע
23 מעלת ענוותנותו, בכ"ז לא החזיק טובה לעצמו
24 כו'; ואדרבה, חשב שאילו נתנו כחותיו וכשרונותיו
25 לאחר אפשר והלה הי' מגיע לבחי' ענוה שהיא
26 למעלה מזו שישנה בו.

(27) מה שהוזקק רש"י לפרש זה – י"ל שהוא בכדי לשלול הפי' (שיש במפרשים בכדי לתרץ הקושיא שבפנים) שכוונת ר"י ב"לא תיתני ענוה" היא להענוה של בני דורו – ד"איכא אנא" ומכבדים אותי וכו', אף ש(לדעתו) לא הי' ראוי לכבוד, ולכן מפרש רש"י "שאני ענוותן".

ויש לומר, שהוכחת רש"י לפרש כן היא – א) מסתבר, ש"דאיכא אנא" שאמר ר"י ושומר ר"נ, שוים בפירושם. ב) אין להפליג כ"כ בין דעת התנא דתני דבטלה ענוה לגמרי – ולר"י שכל אלו שכבדוהו הם בדרגא זו.

(28) ראה חדא"ג מהרש"א שם. ומה שכתב: "כדי שלא יהא שונה הברייתא בטעות אמרו כן דלא בטלה משמת רבי, גם לא הי' לו שבח בדבר באותו דור כמ"ש ויראי החטא ימאסו" עדיין יוקשה בנוגע לענוה, דלשבח עצמו זהו הוי"פ הענוה.

(29) ביאורו" ס"פ פקודי לאדמו"ר האמצעי (נט, ב) ולהצ"צ (ע' שט).

(30) ומה שפרש"י (פרשתנו כאן) עניו – שפל וסבלן, י"ל כי: א) מדבר בכללות* מבלי לפרט הדרגות. ב) רש"י מפרש פשוטן של כתובים. ג) רש"י עצמו מדגיש ש"שפל" – כוונתו "סבלן" * ואינו עונה (כמנהגו וטבעו של אדם שפל), דאף שאהרן ומרים דברו עליו לא כעס עליהם ולא ענם (ראה מפרשי התורה עה"פ).
31) סנהדרין מב, א.